

KORIŠTENJE DOKUMENTARNIH IZVORA U SOCIOLOŠKIM ISTRAŽIVANJIMA

„Without documents there are no traces“.
(Prior, 2007.:345)

Sažetak: *Najmanje objašnjena istraživačka tehnika u metodološkoj literaturi je upotreba dokumenata u sociološkim istraživanjima. U tekstu se stoga ističe važnost dokumentarnih izvora, koji predstavljaju izazov konvencionalnim istraživačkim pristupima. Dokumentacijsko istraživanje se odnosi na analize dokumenata koji sadrže informacije o fenomenu koji se namjerava istraživati. Međutim, dokumentarni izvori su često zanemareni u društvenim znanostima i korišteni tek kao dodatan izvor podataka. Istraživanje dokumentarnih izvora zahtijeva strukturirani metodološki pristup, koji uključuje procjenjivanje kvalitete dokumenata i njihovo smještanje unutar teorijskoga konteksta radi razumijevanja sadržaja dokumenata. Disciplinarni karakter suvremene sociologije nužno će uključivati različiti istraživački materijal, metode i načine analiziranja drugih društvenih i humanističkih disciplina, koji mogu biti korišteni i u sociološkim istraživanjima.*

Ključne riječi: *dokumentarni izvori, sociološko istraživanje, kvaliteta dokumenata, analiza sadržaja, interdisciplinarni i multidisciplinarni kontekst.*

1. Uvod

Suvremeni društveni kontekst zahtijeva brojne istraživačke odgovore, dok će društvene znanosti u ovim uvjetima razvijati određeni oblik kritičkoga promišljanja svojih teorijskih i metodoloških pristupa (Lončar, 2010.). Najmanje objašnjena istraživačka tehnika u metodološkoj literaturi je upotreba dokumenata u sociološkim istraživanjima. Naime, usprkos bogatstvu dokumenata, istraživački projekti temeljeni na tim izvorima često su zanemarivani (May, 1993.).

Suprotno ovim tendencijama, ovdje se ističe važnost dokumenata i sekundarnih izvora za sociološko istraživanje, posebice u interdisciplinarnim i multidisciplinarnim istraživačkim projektima. Razvijanje metoda proučavanja društvene stvarnosti i prodiranje socioloških analiza u druga područja svakako bi

povećalo karakter interdisciplinarne suradnje znanstvenika, ali i značajno utjecalo na razvoj suvremene sociološke metodologije (Čaldarović, 1990.).

Povjesničari su često imali monopol nad dokumentacijskim istraživanjem, dok su se sociolozi oslanjali na anketna istraživanja, intervjuje i druge ustaljene istraživačke metode. I onda kada su istraživači koristili dokumentacijsko istraživanje, ono je bilo samo dodatan izvor informacijama koje su prikupljene anketom ili nekom drugom metodom (Mogalakwe, 2006.).

Korištenje dokumentarnih izvora u sociološkim istraživanjima bio bi svojevrsan izazov konvencionalnim istraživačkim pristupima društvenim fenomenima i trendovima, čije je razumijevanje od značajnoga istraživačkoga interesa. Sociolozi su tako integracijom dokumentarnih izvora otvoreni drugim istraživačkim opcijama u svojim studijama.

2. Klasifikacija dokumentarnih izvora

May ističe kako izvori za dokumentacijsko istraživanje uključuju povijesne dokumente kao sekundarne izvore u kojima se, osim zakona, deklaracija i statuta, nalaze iskazi pojedinaca o događajima ili razdobljima u kojima su sudjelovali.

Dokumenti se mogu klasificirati kao (May, 1993.:136/137):

- i. primarni, sekundarni i tercijarni;
- ii. javni i privatni; te
- iii. formalni (eng. *solicited*) i neformalni (eng. *unsolicited*).

Primarni izvori se odnose na one materijale koje su pisali ili prikupljali oni koji su svjedočili događajima koji se opisuju. S druge strane, sekundarni izvori su napisani nakon nekoga događaja kojemu istraživač nije bio svjedok. Tercijarni izvori pak omogućuju pronalaženje drugih referenci – indeksi, sažetci, bibliografije i sl.

S obzirom da to što neki dokumenti postoje ne govori ništa o tome jesu li oni dostupni, May navodi kako je razlika između javnih i privatnih dokumenata vrlo važna. Javni dokumenti su kategorizirani prema svojoj dostupnosti, pa možemo govoriti o zatvorenim (eng. *closed*), povjerljivim (eng. *restricted*), otvorenim arhiviranim (eng. *open-archived*) i otvorenim objavljenim (eng. *open-published*) dokumentima (Scott prema May, 1993.:136). Općenito govoreći, javni dokumenti su sekundarni izvori, iako postoje prikazi (sudski iskazi, novinski članci i sl.) koji se direktno odnose na temu od istraživačkoga interesa i tada postaju primarni izvori (Denzin, 2009.:224).

Radi provođenja sveobuhvatnoga istraživanja nužno je, prema Denzinu, kombiniranje javnih dokumenata s privatnim i osobnim podacima. Primjerice, pristup životnoj povijesti neke osobe, grupe ili organizacije može koristiti i

primarne i sekundarne izvore, iako će istraživački interes više biti usmjeren na dokumente koji sadrže osobnu perspektivu.

U privatnim dokumentima, koji uključuju autobiografije, dnevnike, pisma i sl., vidljive su definicije pojedinaca o situacijama i koje sociolozi žele usporediti u odnosu na javne dokumentarne izvore (Denzin, 2009.:225). I ovdje autor u svrhu pružanja cjelovite slike životnoga iskustva smatra adekvatnim pristup koji će kombinirati ove izvore.

Ujedno, postoji razlika između dokumenata koji su proizvedeni u svrhu istraživanja i onih za osobnu upotrebu – odnosno formalni i neformalni dokumenti. Istraživač tako može tijekom istraživanja od sudionika zatražiti da u dnevnik (za) bilježe određene događaje i izraze svoje mišljenje o njima. Dnevnici se, prema tome, mogu pisati upravo u svrhu istraživanja (Clarkson, 2003.:81).

3. Društvena kontekstualizacija dokumenata

Upotreba dokumentarnih izvora odnosi se na analize dokumenata koji sadrže informacije o fenomenu koji se namjerava istraživati (Bailey prema Mogalakwe, 2006.:221). Međutim, dokumentacijsko istraživanje je često marginalizirano u društvenim znanostima i korišteno tek kao dodatan izvor podataka, a rijetko kao ključna (ili glavna) istraživačka metoda. Mogalakwe smatra nužnim poticanje društvenih znanstvenika na integraciju dokumentarnih izvora u svojim istraživačkim aktivnostima, što bi svakako (o)značilo izazov konvencionalnim pristupima i otkrivanje nekih drugih opcija.

May ističe kako dokumenti mogu konstruirati određeno razumijevanje („čitanja“) prošlosti, te interpretacije političkih i društvenih događaja. U tom smislu, ti izvori govore o aspiracijama određenoga razdoblja na koji se odnose i opisuju društvene odnose vremena u kojem istraživač nije bio prisutan (May, 1993.:133). Dokumenti su nesumnjivo bogat izvor informacija ne samo povjesničarima, već i sociolozima te drugim društvenim znanstvenicima.

Pozitivistička metodologija je na određeni način dovela do odbacivanja dokumenata u sociološkim istraživanjima. S druge strane, pozitivizam su kritizirali zbog svoje ograničene koncepcije znanosti. U ovoj točki rasprave moguće je postaviti odnos između povijesnoga i društvenoga istraživanja. Kroz povijesno istraživanje možemo vidjeti prirodu prošlih društvenih, političkih i ekonomskih odnosa, a što nam onda omogućuje promišljanje suvremenih društvenih pitanja. Drugim riječima, povijest nam daje „osjećaj“ prošlosti, i s tim načine na koje smo tu gdje sada jesmo (May, 1993.:134).

May također smatra kako se tenzije oko istraživanja dokumenta smanjuju zahvaljujući sve većem broju istraživača koji koriste dokumente u istraživanjima s obzirom na povećanu dostupnost podataka u informacijskom društvu. Prior

se slaže tvrdeći kako je dokumentacija središnja u modernom svijetu (Prior, 2007.:345). Međutim, dodaje kako ima malo teorijskih i metodoloških tekstova koji se bave istraživanjem dokumentarnih izvora i mogućim istraživačkim problemima unutar njih.

Ujedno tako, moguće je iščitati kako postoji malen broj društvenih znanstvenika koji posežu za analizama dokumentarnih izvora, no isto tako i nedovoljan interes istraživača za analize postojećih (uglavnom kvalitativnih) podataka. Stoga ćemo se ovdje kratko osvrnuti na problem sekundarne analize istraživačkih podataka.

3.1. Sekundarne analize podataka

U društvenim znanostima postoji tradicija ponovnoga analiziranja kvantitativnih podataka. Međutim, arhivirani kvalitativni podaci često su neiskorišteni istraživački izvor (Corti i Thompson, 2007.:297). S druge strane, autori smatraju kako oni pružaju informacije koje mogu biti ponovno analizirane i uspoređivane s aktualnim podacima. U svakom slučaju, ovakav istraživački materijal može biti značajan dio povijesnih i suvremenih (socioloških) istraživanja, što zahtijeva metodološke, teorijske i etičke refleksije sekundarnih analiza kvalitativnih podataka.

Corti i Thompson ističu kako se kvalitativni podaci prikupljaju u različitim društvenim disciplinama i iako se razlikuju po tehnikama prikupljanja ili onome što naglašavaju, uglavnom smjeraju proživljenom iskustvu društvenoga svijeta i značenjima koje ljudi daju tim iskustvima iz svojih vlastitih perspektiva.

Prikupljanje kvalitativnih podataka provodi se s više različitih metoda i tehnika prije negoli samo jednom, dok su uzorci uglavnom manji. Podaci uključuju intervjue, terenske dnevnike i bilješke promatranja, strukturirane i nestrukturirane dnevnike, osobne dokumenta ili fotografije. Većina ovih podataka može se stvarati u različitim oblicima – digitalno, audio zapisima, video zapisima, fotografijama i sl. (Corti i Thompson, 2007.:297). Jasno je, slažu se autori, kako raspon i oblik podataka određuje njihove mogućnosti za sekundarne analize.

Corti i Thompson navode institucionalno istraživanje Petera Tawnsenda, *The Last Refuge* (iz 1962. godine) koje je arhivirano i dostupno istraživačima. Ipak, sve do 80-ih godina prošloga stoljeća pokušaji arhiviranja (kvalitativnoga) istraživačkoga materijala bili su rijetki ... i nesustavni. Thompson tako, primjerice, 1987. godine postavlja *National Life Story Collection* unutar *British Library National Sound Archive*, što je donekle popravilo situaciju arhiviranja (Corti i Thompson, 2007.:299).

U svakom slučaju, nove tehnologije poput *on-line* izvora i baza podataka nesumnjivo su dovele do novih mogućnosti, s čime se slažu pojedini autori

May (1993.), Prior (2007.), te Corti i Thompson (2007.). Ovdje nećemo dublje ulaziti u moguće pristupe arhiviranim kvalitativnim podacima i poteškoće koje se javlja kod sekundarnih analiza kvalitativnih podataka, s čime su se već sustavno pozabavili – primjerice: Corti i Thompson (2007.), te Heaton (2004.).

4. Istraživački pristup dokumentarnim izvorima

Istraživači ispituju faktore koji okružuju procese proizvodnje dokumenata s obzirom da takvi istraživački izvori mogu biti smješteni u širi društveni i politički kontekst. Drugim riječima, ono što je dokumentirano vezano je za društveno, političko i ekonomsko okruženje (May, 1993.:138). Istraživački interes za dokumente u tom slučaju ne leži samo u onome što oni izostavljaju, već i u tome što sadrže. Dokumenti, prema tome, nisu ti koji tek odražavaju društvenu stvarnost, već konstruiraju određene verzije iste.

Dokumentarni izvori nesumnjivo zahtijevaju strukturirani metodološki pristup kako bi se pri njihovu korištenju u sociološkim (i drugim društvenim) istraživanjima istaknula njihova važnost u razumijevanje društva (Clarkson, 2003.:80).

4.1. Kvaliteta dokumenata

Jednom kada se istraživač odluči za dokumentacijsko istraživanje on mora nužno procijeniti njihovu kvalitetu (May, 1993.:143). Iako, smatra Mogalakwe, svaki dokumentarni izvor zahtijeva drugačiji pristup (Mogalakwe, 2006.:224). May (1993.) i Mogalakwe (2006.) navode četiri kriterija istraživačkoga pristupa dokumentima:

- autentičnost;
- kredibilitet;
- reprezentativnost i
- značenje dokumenta.

Autentičnost se odnosi na to je li podatak izvoran i pouzdanoga porijekla (Scott prema Mogalakwe, 2006.:225). May i Mogalakwe smatraju autentičnost dokumenata koji se analiziraju ključnim i središnjim pitanjem u provođenju ovoga oblika istraživanja. S druge strane, i dokument koji nije autentičan može istraživačima biti zanimljiv, jer dokument ne može biti ispravno shvaćen osim ako istraživač zna da on nije autentičan (Platt prema May, 1993.:143).

Dokumenti se, dakle, u niti kojem slučaju ne bi trebali uzimati zdravo za gotovo. Uz procjene autentičnosti autora teksta (postoje, naime, situacije u kojima su autori pogrešno navedeni ili su se dokument krivo predstavljali kao radovi

povijesno poznatih osoba), postoji nekoliko situacija u kojima je nužna provjera autentičnosti izvora (Platt prema Mogalakwe, 2006.:225):

- kada dokument nema smisla ili sadrži očite pogreške;
- kada postoje unutarnje nekonzistentnosti u stilu, sadržaju itd.;
- kada postoje različite verzije istoga dokumenta;
- kada je dostupna verzija izvedena iz upitnoga, sumnjivoga i nepouzdanoga sekundarnoga izvora i
- kada je dokument bio u rukama osobe/-a zainteresirane/-ih za određenu interpretaciju teksta.

Kredibilitet analiziranoga dokumenta ovisit će o pogreškama unutar dokumenta i njegovom (eventualnom) iskrivljavanju. Drugim riječima, pitanje kredibiliteta tiče se opsega u kojem je autor (promatrač) iskren u odabiru određenoga gledišta i pokušaju da dokumentira točan prikaz s toga stajališta (Scott prema Mogalakwe, 2006.:226).

Reprezentativnost se odnosi na pitanje „tipičnosti“ dokumenta što će naravno ovisi o cilju samoga istraživanja (May, 1993.:144). Naime, reprezentativnost se više odnosi na određene dokumente koji mogu, ali i ne moraju, biti tipični primjeri svoje vrste (Scott prema Mogalakwe, 2006.:227). Ako istraživač nije zainteresiran za izvođenje zaključaka iz dokumenata koji jesu karakteristični (tipični) i reprezentativni za sam predmet istraživanja, tada „netipičnost“ dokumenta može biti od određenoga istraživačkoga interesa (May, 1993.:144). U suprotnome, ovo pitanje (p)ostaje od ključne važnosti.

I konačno, postavlja se pitanje jasnoće i razumljivosti samoga dokumenta. Krajnja svrha ispitivanja dokumenata je razumijevanje *značenja* i značajnosti onoga što dokument sadrži (Scott prema Mogalakwe, 2006.:227).

4.2. Analiziranje dokumenata

Istraživač smisao naizgled nepovezanih djelića informacija uspostavlja tako što dokument smješta unutar teorijskoga konteksta. Zaključci, ističe Mogalakwe, dolaze kao stvar interpretacije sirovoga materijala (Mogalakwe, 2006.:228). Dokumenti se stoga u uvjetima sociološkoga istraživanja smještaju u teorijski referentni okvir radi razumijevanje sadržaja dokumenta (May, 1993.:145).

U tu svrhu se koristi kvantitativna i/ili kvalitativna analiza sadržaja tekstova, koji mogu biti u obliku javnih i osobnih dokumenata, novinskih članaka, knjiga, transkripata intervjuja i ostalih pisanih oblika (Brewer, 2003.:43). Kvantitativna analiza sadržaja smjera razvijanju kategorija iz podataka radi njihove usporedbe. Riječi ili fraze u dokumentu se tada transformiraju u brojke, dok se frekvencija pojavljivanja pojedine riječi u tekstu uzima indikatorom njezine značajnosti (May, 1993.:145).

Međutim, ovdje se javljaju određeni problemi, što u konačnici dovodi do važnosti konstrukcije značenja dokumenta: ova metoda razmatra samo ono što je proizvedeno, a ne odluke koje su dovele do stvaranja dokumenta; uzima u obzir samo informacije koje mogu biti izmjerene i standardizirane, pa stoga razmatra samo podatke koji mogu biti reducirani u kategorije; proizvodi značenja, i to upravo ona koja je autor oblikovao kao prva i primarna, umjesto njihova podvrgavanja kritičkim analizama u smislu političkoga konteksta stvaranja značenja; te ne pretpostavlja kako je dokument otvoren višestrukim interpretacijama (čitatelja), već samo ona samoga analitičara (May, 1993.:145/146).

Dokument, čitatelji i autor jesu tri ključna čimbenika unutar procesa konstrukcije značenja. Dakle, kako bi istraživač „uhvatio“ njegov smisao i značenje, treba se usmjeriti na ono što je autor sam namjeravao prilikom stvaranja dokumenta, značenja koje mu pridaju potencijalni čitatelji uključujući istraživača koji ga analizira i značenje sadržaja samoga teksta (Scott prema May, 1993.:146).

Na razini značenja dokumenta prilikom analize sadržaja, istraživači se fokusiraju na odnose unutar samoga dokumenta, kao i na njegovu relaciju prema drugim dokumentima. Postavlja se pitanje, *koji je odnos dijelova teksta u odnosu na cjelinu; koji je odnos teksta prema drugim tekstovima; u kojem je odnosu tekst u odnosu na njegove autore?* ... itd. (Ericson, Baranek i Chan prema May, 1993.:147/148).

Kvalitativna analiza počinje s društvenim kontekstom ili procesom stvaranja dokumenta, za razliku od kvantitativne analize koja se bavi samo s konačnim proizvodom (odnosno dokumentom). Ovdje je istraživač usmjeren na razumijevanje konteksta njegove proizvodnje. May dodaje kako je prednost ove metode njezina fleksibilnost. Ona, naime, istraživaču omogućuje razmatranje načina konstrukcije značenja, ali i načine razvijanja novih značenja. Teorija se tijekom toga procesa stvara, modificira i testira iz partikularnosti dokumenata prema općenitijem razumijevanju konteksta i načinima prikazivanja društvenoga svijeta.

4.3. Prikazivanje pronalazaka

Značajan dio istraživačkoga procesa jest „umjetnost komuniciranja“ s podacima dobivenim temeljem dokumentarnih izvora. Pojedini autori predlažu određene strategije prilikom prezentacije istraživačkoga procesa koji se odnosi na analizu dokumenata (Platt prema May, 1993.:149). Jedna od strategija jest prikaz korištene metode kao polazne točke, što otklanja obvezu razjašnjavanja procedure u slučajevima kada istraživač želi istaknuti upravo nešto određeno unutar interpretacije dokumenata. Međutim, problem je što metoda nije uvijek

prikazana u samoj analizi, što zahtijeva uspostavu velikoga povjerenja u autora kako bi se to prevladalo.

Druga strategija predstavlja razmatranje metode tijekom razvijanja svakoga pojedinoga zaključka, što je slično načinu na koji povjesničari koriste bilješke ili fusnote. U tom slučaju bi se prikazivali svi pozitivni i negativni slučajevi u odnosu na rezultate radi potvrđivanja zaključaka. Međutim, davanje svih podataka može postati mukotrpan posao.

Istraživač također može koristiti i treću strategiju, odnosno „ilustrativan stil“ prikazivanja. Podaci su tada odabrani temeljem vlastite sposobnosti ilustriranja općih tema koje se pojavljuju unutar podataka i koje se onda mogu potkrijepiti određenim primjerima. I ovdje, međutim, čitatelji moraju vjerovati autoritetu interpretacija. Platt se zalaže za srednju liniju prezentacije analitičke procedure – onu između prikazivanja svih podataka i zahtjeva za autoritetom, što se ovdje čini ispravnim s obzirom na prednosti i nedostatke svake navedene strategije (May, 1993.:149).

5. Umjesto zaključka: buduće perspektive u sociološkim istraživanjima

Istraživanje dokumentarnih izvora zahtijeva pristup koji uključuje poteškoće i nedostatke ove vrste podataka, ali ukazuje i na određene prednosti bogatstva dokumentarnih izvora. Dokumenti, međutim, ne moraju biti napisani u svrhu istraživanja, ali korištenje određenih kategorija – (osobnih) pisama, dnevnika, autobiografija i sl. – može biti od velikoga značaja u sociološkim studijama.

Jedan od primjera je studija Linde Pollock o vezama roditelja i djece u razdoblju između 1500. i 1900. godine, koja se temeljila na 144 američka dnevnika, 236 britanska i 36 autobiografija. Njezina studija je poljuljala neke duboko uvriježene postavke o djetinjstvu, onako kako su to shvaćali povjesničari i sociolozi: koncept djetinjstva ne postoji prije sedamnaestoga stoljeća; odnos između roditelja i djece je u prošlosti bio distanciran i sve do osamnaestoga i ranoga devetnaestoga stoljeća djeca su često bila eksploatirana (Pollock prema Clarkson, 2003.:82).

Interdisciplinarni i multidisciplinarni kontekst današnje sociologije nesumnjivo uključuje raspon različitoga istraživačkoga materijala, metoda i načina analiziranja drugih društvenih i humanističkih disciplina (primjerice povijesti), a koji mogu biti korišteni u sociološkim istraživanjima (L'estrage, 2003.:139).

Povjesničarima je dostupno mnoštvo dokumentarnih izvora i oni se nalaze pred zadatkom odabira najprikladnijega izvora za svoje istraživanje. L'estrage navodi kako je u procesu odabira ključna formulacija predmeta istraživanja, odnosno specifični istraživački interes (L'estrage, 2003.:140). Nema razloga da se ovakav pristup dokumentima ne koristi i u sociološkim istraživanjima, sve dok su znanstvenici svjesni njihove prednosti i nedostatka.

Važnost dokumentarnih izvora za sociološke istraživače leži u razumijevanju društvenoga konteksta i elementima koji okružuju procese njihove proizvodnje. Istraživački interes usmjeren je prema onome što dokumenti sadrže, s obzirom da je ono dokumentirano vezano uz društvene, političke i ekonomske okolnosti. Drugim riječima, dokumenti konstruiraju određene verzije društvene stvarnosti.

Korištenje ove metode kao dodatnoga izvora informacijama i podacima koji su prikupljeni nekom drugom istraživačkom metodom, u perspektivi razvitka sociološke metodologije ne mora značiti dodatnu marginalizaciju dokumentacijskoga istraživanja. Svaka metoda posjeduje određene slabosti i prednosti: „ne postoji samo jedna istraživačka metoda i ne postoji istraživačka metoda koja ima prevlast nad nekom drugom“ (Mogalakwe, 2006.:229).

Integracijom istraživačkih pristupa i metoda umanjili bi se nedostaci, a uvažile njihove prednosti (Leburić, 1997.:321). Dokumentacijsko istraživanje tada ne bi moralo nadomještati druge metode kao i postizati pouzdanije rezultate u sociološkim istraživanjima. Leburić ističe kako je bitno da svaka metoda razumijeva, upotrebljava i objašnjava svoj pristup, što bi značilo kako će njezini rezultati imati smisla samo ako se sagledavaju u njezinim vlastitim okvirima. Navedeno bi u konačnici rezultiralo otvorenosću istraživanja i istraživača, te primijenjenih metoda i objedinjivanja metodoloških pristupa (Leburić, 1997.:322/323).

Literatura

1. Brewer, John, D. (2003.): Content Analysis, u R. L. Miller i J. D. Brewer /ur./ *The A-Z of Social Research – A Dictionary of Key Social Science Research Concepts*. London. Thousand Oaks. New Delhi: SAGE Publications.
2. Clarkson, Leslie (2003.): Documentary Sources, u R. L. Miller i J. D. Brewer /ur./ *The A-Z of Social Research – A Dictionary of Key Social Science Research Concepts*. London. Thousand Oaks. New Delhi: SAGE Publications.
3. Corti, Louise; Thompson, Paul (2007.): Secondary Analysis of Archived Data, u C. Seale; Gobo, G.; Gubrium, J. F. i D. Silverman /ur./ *Qualitative Research Practice*, Los Angeles. London. New Delhi. Singapore: SAGE Publications.
4. Denzin, Norman K. (2009.): *The Research Act: a Theoretical Introduction to Sociological Methods*. New Brunswick i London: ALDINE TRANSACTION. A Division of Transaction Publisher.
5. Čaldarović, Ognjen (1990.): Suvremena sociologija i moderno društvo, u R. Kalanj /ur./ *Modernost i modernizacija*, Zagreb: Sociološko društvo Hrvatske.
6. Heaton, Janet (2004.): *Reworking Qualitative Data*. London. Thousand Oaks. New Delhi: SAGE Publications.

7. Leburic, Anči (1997.): *Case study istraživanje – kompleksan metodološki pristup u sociologiji*. Doktorski rad. Zagreb: Filozofski fakultet.
8. L'estrage, Sean (2003.): Historical Methods, u R. L. Miller i J. D. Brewer /ur./ *The A-Z of Social Research – A Dictionary of Key Social Science Research Concepts*. London. Thousand Oaks. New Delhi: SAGE Publications.
9. Lončar, Marija (2010.): *Novi metodološki žanr u sociologiji: postmoderno istraživanje*. Metodološka biblioteka: teorijsko-metodološke teme. Knjiga br. 1. Split: Redak.
10. May, Tim (1993.): *Social Research. Issues, Methods and Process*. Buckingham. Philadelphia: Open University Press.
11. Mogalakwe, Monageng (2006.): The Use of Documentary Research Methods in Social Research, *African Sociological Review* 10 (1): 221-230.
12. Prior, Lindsay (2007.): Documents, u C. Seale; Gobo, G.; Gubrium, J. F. i D. Silverman /ur./ *Qualitative Research Practice*, Los Angeles. London. New Delhi. Singapore: SAGE Publications.

Marija Lončar

UDC: 303.436.2:316

Review paper

USE OF SOURCES DOCUMENTED IN SOCIOLOGICAL RESEARCH

Abstract: *The use of documents in social research is the least explained research technique in the methodological literature. Therefore, the paper highlights the importance of documented sources, which represent a challenge to conventional research approaches. Documentary research refers to analysis of documents containing information about a phenomenon intended to explore. However, documented sources are often ignored in the social sciences, and used only as an additional source of data. The research documented sources requires a structured methodological approach, which involves assessing the quality of the documents and situating it within the theoretical context in order to understand the content of documents. Disciplinary character of modern sociology necessarily involves different research materials, methods and ways of analyzing from other social sciences and humanities, which therefore may be used in sociological research.*

Key words: *documentary sources, sociological research, the quality of documents, content analysis, an interdisciplinary and multidisciplinary context.*

Marija Lončar

UDC: 303.436.2:316

Lavoro chiaro

UTILIZZO DI FONTI DOCUMENTATE NEL CAMPO DELLA RICERCA SOCIOLOGICA

Riassunto: *La tecnica della ricerca meno spiegata nella letteratura metodologica è l'uso dei documenti nella ricerca sociologica. Il documento sottolinea pertanto l'importanza delle fonti documentate, che rappresentano una sfida per gli approcci convenzionali della ricerca. La ricerca documentaria relativa ad analisi dei documenti i quali contengono le informazioni di un fenomeno che è destinato a esplorare. Tuttavia, le fonti documentate sono spesso ignorate nelle scienze sociali, e utilizzate solo come ulteriore fonte di dati. La ricerca delle fonti documentate richiede un approccio metodologico strutturato, che comprende la valutazione della qualità dei documenti e metterli nel contesto teorico per comprendere il contenuto dei documenti. Il carattere disciplinare della sociologia moderna coinvolgerà necessariamente la ricerca di materiali diversi, metodi e modi di analizzare le altre scienze sociali e umanistiche, che possono essere utilizzate nelle ricerche sociologiche.*

Parole chiave: *fonti documentate, ricerca sociologica, qualità di documenti, analisi di contenuto, contesto interdisciplinare e multidisciplinare.*